

Ugesom jeg ogsaa troer, at det vilde være meget ubilligt, naar man ikke vilde erkjende, at i sin store Almindelighed er der ogsaa Billighed hos Godseierne til at sælge paa maadeholdne Bilkaar. Men derfor skal man heller ikke hverken opstille saadanne Løfter, som den ærede næstforegaaende Taler (N. Rasmussen) fuldkommen rigtig betegne som Maddinger, som man ikke selv troer paa, eller blot engang i al Almindelighed antyde, at Fæsterne mulig kunne blive Selveiere ved Lovens Magtbud. Man skal derimod paa alle mulige Maader opfordre til frivillige Salg og derhos ikke bortgive en Tøddel af den gamle Fæstetvang, hvilket kunde medføre, at man kneb ud, enten til den ene eller til den anden Side. Forholdet skal kun kunne løses paa det nævnte ene Bilkaar: gennem Selveiendom. Paa den anden Side skal man dog, som tidligere udtalt, heller ikke nu komme med nye Forbud og Paabud og Indskrænkninger i Contractsfriheden, især da, naar det tillige er saa soleklart som i nærværende Tilfælde, at det ikke nytter det Allermindste. Jeg maa saaledes gjentagende opfordre til at negte det foreliggende Lovforslag Overgang til 2den Behandling.

N. Rasmussen: Da jeg kom til at nævne det Ord Evangslov, da jeg sidst havde Ordet, og da det har givet den sidste ærede Taler Anledning til videre Betragtninger, saa vil jeg dog ikke forsømme Leiligheden til at sige, at det jo ganske vist er vanskeligt for mig, naar man kommer til at tale om saadanne store og almindelige Foretagender, da at forklare mig saa tydelig, at man ikke kan misforstaae, hvad jeg mener, men at jeg, naar jeg før kom til at sige, at jeg troede, at vi ifølge Grundloven kunne gribe ind i dette Forhold ved en Evangslov, naturligviis ikke med det Samme har villet sige Noget om, naar det Tilfælde kunde indtræffe, eller hvilke Forudsætninger jeg antog, at der skulde være tilstede derfor. Det har jeg slet ikke talt om, men jeg vil gjentage, at det staaer for mig som en Mulighed, at et saadant Tilfælde endnu kan indtræffe. Jeg kan altsaa ikke ligesom erklære det for at være min Tanke, at det ikke kan indtræde. Derjom det

med Tiden skulde vise sig, at Godseierne fandtes uwillige til at sælge, saa at Salgene aldeles stoppede, samt at den Deel af Fæstegodsset, som var tilbage, blev stillet under saadanne Bilkaar, at Staten hverken havde Nytte eller Gavn deraf, at den ikke havde den allermindste Indtægt af hele denne Deel af Landets Jord og af den derpaa boende Deel af Landets Befolkning, saa kan jeg ikke see rettere, end at Staten med Fornuft og gennem fornuftige Grunde kunde komme til det Resultat at sige: „Dette Forhold finder jeg, at jeg maa løse“. Jeg vil imidlertid tilføie, at jeg aldrig vilde være med til at løse Forholdet paa en for Noget ubillig Maade, og jeg beder derfor ogsaa Enhver være forvisset om — det behøver jeg maaffee slet ikke at nævne, men jeg vil dog nævne det —, at jeg for mit Vedkommende aldrig vilde sige til en Fæster: „Lad Du kun være at kjøbe, thi der kommer nok bedre Tider dertil“. Nei, jeg siger tværtimod altid omvendt til Fæsteren: „Kjøb Du, thi det omtalte Tilfælde indtræder ikke, og selv om det skulde skee, at Staten kom til at give en Evangslov, saa vilde Fæsterne blive ligesaa forlegne dermed som Eierne og maaffee endnu mere“. Jeg siger altsaa ikke, at det vil indtræde, men for mig selv kan jeg dog ikke negte, at da vi efter vort Lands Størelse have ikke saa lidt Fæstegods tilbage, og da Ingen kan vide, om man vil vedblive i den samme Retning, hvori man Gudskælov er gaaet i de sidste Aar, saa kunde dog mulig det Tilfælde engang indtræde, at Salget standsede, og at Staten da kom til Erkjendelse af, at den maatte gribe ind. Jeg veed ikke, om jeg tidligere har udtalt mig saa uforstigtig, at det kunde give den ærede Landstingsmand Anledning til at troe, at jeg var af dem, der vilde stille en Evangslov op som Noget, der skulde trægtes efter — det kan jo mulig være —, men saa vil jeg nu rette det og sige: Nei, jeg er ikke af dem, der ville stille noget Saadant op; men fra et andet Synspunkt betragtet paastaar jeg, at det dog ikke er aldeles umuligt og usandsynligt, at Staten kan komme til engang at give en saadan Lov.